

ΛΑΦΑΖΑΝΗΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

ΓΕΛ ΝΙΓΡΙΤΑΣ

[επιλέγει το θέμα της 1^{ης} θεματικής περιοχής.

δακτυλογραφημένο από το εξαιρετικά δυσανάγνωστο χειρόγραφο του μαθητή]

Από την αρχή της ατέρμονης πορείας της φιλοσοφικής σκέψης που χάνεται στα βάθη των αιώνων διηνεκής, διαμορφώθηκε η χαρακτηριστική στάση των φιλοσόφων, οι οποίοι με το έργο τους

[ΤΕΛΟΣ ΣΕΛΙΔΑΣ]

οδήγησαν την ανθρωπότητα από την τρικυμία της αισθησιοκρατίας και της δεισιδαιμονίας στο απάνεμο λιμάνι της γνώσης επιδιώκοντας πάντα την ουσία των ζητημάτων που ανήκουν στο πεδίο εμβέλειας του ενδιαφέροντός τους. Επιδίδονταν, λοιπόν, σε μια εννοιολογική προσέγγιση που τα παράγωγά της θα απολάμβαναν μια γενική αποδοχή. Στην αντίπερα όχθη οι σοφιστές, οι σφοδρότεροι αρνητές του γνωστικού αντικειμένου, μεταλαμπάδευαν το εύπεπτο περιεχόμενο της ωνητής διδασκαλίας τους, το οποίο υποστήριζε πως ο τίτλος του σοφού πρέπει να απονέμεται αδιακρίτως σε όλους τους ανθρώπους, αφού αυτοί είναι το μέτρο των πάντων, ενσαρκώνοντας παράλληλα το μισητό εχθρό των φιλοσόφων και ιδιαίτερα του Σωκράτη που ήταν αντίθετος σε αυτήν την υπεραπλούστευση της γνώσης με σκοπό την καταβαράθρωσή της στα χαμηλά επίπεδα των ιδιωτικών συμφερόντων.

Με την επικράτηση των δημοκρατικών πολιτευμάτων και την διεύρυνση του φάσματος των πολιτών που επιδίωκαν

[ΤΕΛΟΣ ΣΕΛΙΔΑΣ]

την ενασχόλησή τους με τη φιλοσοφία με σκοπό να τους οδηγήσει σαν πολιτικό αστέρι στην περαιτέρω ανέλιξή τους στο πολιτικό στερέωμα, οι σοφιστές, ανταποκρινόμενοι στις κοινωνικές επιταγές, διακήρυξαν τον αχαλίνωτο υποκειμενισμό στην αλληλεπίδραση της γνώσης λησμονώντας πρώτα πρώτα το διδακτέο του χαρακτήρα της. Αφού η γνώση είναι προσωπική, αναιρείται η αδιάβλητη μεταλαμπάδευσή της σε όλους τους ανθρώπους, αφού ακόμα και κάτι που είναι αληθινό για εμένα δε σημαίνει ότι ανταποκρίνεται στην προσωπική πραγματικότητα των άλλων. Στο σημείο αυτό όμως έγκειται το μεγαλύτερο παράπτωμα των σοφιστών που, ενώ ευαγγέλιζαν την απόλυτη σχετικότητα στη γνωστική αλληλεπίδραση, άφηναν ανοιχτό το παραθυράκι σε μια ανεδαφική μεσο-υποκειμενική επικοινωνία αντιλαμβανόμενοι προφανώς την αξία της επιδιωκόμενης και πολυμνημόνευτης

αρμονίας, που εμφανίζεται σε όλες τις εκφάνσεις μιας κοινωνίας, όπου οι κανόνες οι οποίοι την διέπουν έχουν εξασφαλίσει εκ των προτέρων την γενική αποδοχή τους. Μεταδιδόμενη λοιπόν [η ανάγκη για αρμονία] από την ίδια την πραγματικότητα, οι σοφιστές θα προσπέσουν για βοήθεια στο ότι όλα τα ωφέλιμα πρέπει να είναι αληθινά και

[ΤΕΛΟΣ ΣΕΛΙΔΑΣ]

ο δάσκαλος της σοφίας εξευγενίζει τα αισθήματα των μαθητών επιτυγχάνοντας την πολυπόθητη ομοιομορφία. Αλλά εδώ τίθεται το ερώτημα, πώς είναι δυνατόν ο σοφιστής να είναι γνώστης του ωφέλιμου για τους διδασκόμενούς του, αφού και οι ίδιοι οι μαθητές του, ως μέτρο του δικού τους αγαθού και ωφέλιμου, μπορούν να διατηρούν μια άποψη που να αντιβαίνει στους παντογνώστες δασκάλους τους; Μήπως με την αρχή αυτή αυτοαναιρείται όλη η θεωρία τους, καθώς για τη μετάδοση του αγαθού και του ωφέλιμου είναι απαραίτητο το ωφέλιμο να είναι αληθινά ωφέλιμο και το αγαθό αληθινά αγαθό, να στηρίζονται δηλαδή σε κάποια αντικειμενικότητα; Εν τέλει συμπεραίνουμε πως η διδασκαλία της αισθησιοκρατικής θεωρίας παρασύρει τους ανθρώπους στα ρηχά πλην βαλτώδη νερά του άμετρου ευδαιμονισμού, αφού ο άνθρωπος μένει χωρίς περιορισμούς, διότι ο ίδιος τους επιβάλλει κατά το δοκούν στον εαυτό του. Πρακτική άμεσα συνδεόμενη με το φυσικό δίκαιο του ισχυρού, το οποίο επιβάλλεται στους άλλους υποταγμένους.

[ΤΕΛΟΣ ΣΕΛΙΔΑΣ]

Στην περίπτωση αυτή βέβαια δεν μιλάμε για οργανωμένες κοινωνικές ομάδες, αλλά για απλά συναθροίσματα ανθρώπων που τους ενώνουν τα δεσμά του δικαίου της πυγμής. Μόλις η ισχύς του ποιμένα τους παύσει, αμέσως αυτοί διασκορπίζονται, καθώς ο φόβος, που σαν υπέρτατος οδηγός τους νουθετούσε, έχει πια εκλείψει. Νέοι τύραννοι θα έπαιρναν τη θέση των παλιών στο διηνεκές, και έτσι κάθε εποχή θα ταυτιζόταν απλά με την περίοδο επικυριαρχίας κάποιων ηγεμόνων.

Από την άλλη οι φιλόσοφοι κατανοώντας πλήρως την αντικειμενικότητα του γνωστικού περιεχομένου που, όπως αποδείξαμε προ ολίγου, εκπορεύεται από την ίδια την κοινωνική πραγματικότητα έσπευσαν να αποκηρύξουν την απόλυτη σχεσιοκρατία χαρακτηρίζοντας υπαρκτή την εύρεση γνώσης γενικού περιεχομένου, άρα και αλήθεια γενικής αποδοχής στρέφοντας το βλέμμα τους στην βαθύτερη, εννοιολογική προσέγγιση. Ομως η εύρεση του γνωστικού υποκειμένου και η εννοιολογική έρευνά του δεν ενδιέφερε αυτή καθ' εαυτήν τον φιλόσοφο, αλλά η ανάκλασή της στον ανθρώπινο βίο, καθώς φιλοσοφία και πράξη

[ΤΕΛΟΣ ΣΕΛΙΔΑΣ]

είναι άρρηκτα συνδεδεμένες στην αλληλουχία της ανθρώπινης ζωής, με βάση τον ανθρώπινο παράγοντα, αφού η θεωρία γενικού περιεχομένου εξασφαλίζει και την πράξη γενικής αποδοχής. Επιπροσθέτως το έργο του φιλοσόφου μπορεί να συγκριθεί με το λειτούργημα της μαίας, που, αν και η ίδια είναι άγονη, επιμελείται τη γέννηση των τέκνων· όμοια και ο φιλόσοφος, αφού αποβάλει όλους τους ανυπόστατους υποκειμενισμούς, πράγμα που επιτάσσει η εννοιολογική προσέγγιση για την επίτευξη της κοινής αποδοχής φροντίζει να εκμαιεύσει τα γνωστικά δημιουργήματα των νέων που τίκτουν πνευματικά, αναδεικνύοντας δηλαδή τη γνώση που πηγάζει από τον ίδιο τους τον εαυτό. Ωστόσο συμπεραίνουμε ότι, αν και ανατρέψαμε εκ βάθρων τη θεωρία του Πρωταγόρα, στο ότι η γνώση απορρέει από το υποκείμενο διαμέσου των αισθήσεων, διακρίνουμε ότι όμοια και η μαιευτική τέχνη εμπεριέχει μια ανάλογη εκμαιεύση βασισμένη όμως στα στέρεα θεμέλια της λογικής που αυτεπάγγελτα εξασφαλίζει την αποδοχή από τα γνωστικά υποκείμενα. Άρα το ότι καταρρίψαμε τα περί της ρίζας του υποκειμένου του Πρωταγόρα δεν σημαίνει ότι καταστρέψαμε και όλο το δένδρο

[ΤΕΛΟΣ ΣΕΛΙΔΑΣ]

της θεωρίας που, αν διανθιστεί με τη λογική σκέψη, θα επιτύχει ένα ευρύτερο παιδευτικό αποτέλεσμα· γιατί στην αλληλεπίδραση της γνώσης απαραίτητος είναι και ο παράγοντας του υποκειμένου που με τα δικά του ιδιαίτερα χαρακτηριστικά προσδίδει την ιδιαίτερή του χροιά στη γνωστική κατάκτηση, γεννώντας αντιθέσεις και προβληματισμούς που συνήθως αποβαίνουν γόνιμοι.

Τώρα, ως προς τη μετάδοση της γνώσης του αγαθού και του ωφέλιμου και τις γνώσεις που αφορούν το μέλλον, ο ειδικός έχει, βέβαια, σαφέστερα καλύτερη διάγνωση από τους κοινούς θνητούς, η οποία όμως βασίζεται στην κατάκτηση της γνώσης γενικού περιεχομένου που επαφίεται στη λογική, βασισμένος ωστόσο και στις γνωστικές εμπειρίες που έχει αποκτήσει από τον μέχρι πρότινος βίο του και όχι από κάποια θεόσταλη πρακτική. Έτσι κατανοούμε τη σημασία που είχαν οι εμπειρίες του Πρωταγόρα υποβασταζόμενες από την κριτική σκέψη. Ακόμη ένα άλλο παράδειγμα όπου διακρίνονται τα στοιχεία της θεωρίας του Πρωταγόρα είναι η περίπτωση του ασθενή που δεν ανταποκρίνεται στην θεραπεία του γιατρού, δηλαδή του κατόχου της γνώσης. Το γεγονός αυτό μαρτυρεί την

[ΤΕΛΟΣ ΣΕΛΙΔΑΣ]

ανεπάρκεια της γνώσης για μια αποδεκτή αλήθεια και ότι η ιδιομορφία που παρουσιάζεται στον ασθενή θέτει σε αμφιβολία τη θεραπεία που είχε ιδιαίτερα μεγάλη επιτυχία στους υπόλοιπους. Στην περίπτωση αυτή θα υποστηρίξουμε πως η εξαίρεση επιβεβαιώνει τον

κανόνα, διότι πολλές φορές η ποικιλομορφία που παρουσιάζει ο ασθενής, όπως και η ανθρώπινη ζωή, αποτρέπουν την καθολική αποδοχή. Ανάλογα και η πραγματικότητα καθιστά ανέφικτη τη διατύπωση μιας έννοιας, που ο Σωκράτης στην περίπτωση της γνώσης είχε το σθένος από μόνος του να αποδεχθεί.

Εν κατακλείδι συμπεραίνουμε ότι, όπως η φιλοσοφία δεν αντιβαίνει στην πράξη, έτσι και το υποκείμενο του Πρωταγόρα και η διδασκαλία του δε θα παραβούν τις έννοιες των φιλοσόφων, εάν αποστραγγιστούν από την αισθησιοκρατία μέσα από το κόσκινο της λογικής, δημιουργώντας μια ευρεία και ευεργετική επίδραση στο κοινωνικό σύνολο, καθώς εκ των προτέρων το περιεχόμενό τους, που εφάπτεται στη λογική, εξασφαλίζει την πρακτική εφαρμογή του, έργο ιδιαίτερα δύσκολο και καματερό στο οποίο ο φιλόσοφος πρέπει να ακροβατίσει ανάμεσα στην έννοια και στην πρακτική εφαρμογή της, αδιάφορο στις παρωπίδες των ιδιοκρατικών παρατάξεων που προδίδουν φανερά υποκειμενικές προσεγγίσεις διασπλέκοντας γνώση και αμάθεια. Αλλωστε η γνώση είχε ανέκαθεν πολλούς

[ΤΕΛΟΣ ΣΕΛΙΔΑΣ]

«πλατωνικούς εραστές» αλλά λίγους όμως πραγματικούς συντρόφους.

ΤΕΛΟΣ-----